

Lastensuojelu ei korvaa lasten ja nuorten mielenterveyspalveluita

KANNANOTTO 2022

Olemme jo pitkään olleet tilanteessa, jossa lapset ja perheet eivät saa apua mielenterveysongelmiin ajoissa, eivätkä aina edes, kun tilanne on jo vakava. Lastensuojelun palveluilla ei voida vastata tähän huutavaan tarpeeseen. Sektoreiden välistä yhteistyötä tulee kehittää, jotta lapsi ja perhe saavat oikeanlaista apua. Erikoissairaanhoidon palveluiden saatavuus tulee turvata paremmin lastensuojelun asiakkaille. Matalan kynnyksen palveluissa tulee reagoida nopeasti lapsen hätään ja ennaltaehkäiseviin palveluihin tulee lisätä voimavaroja.

Kouluterveyskyselyn mukaan yhä useammalla lapsella ja nuorella on paha olla. Ahdistus- ja masennusoireilu on lisääntynyt sekä tytöillä että pojilla huomattavasti koronapandemian alusta. Jopa 30 % tytöistä ja 8 % pojista kärsii kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta. ([Kouluterveyskysely, 2021](#)). Lasten oireilu näkyy korostetusti lastensuojelun puolella, jossa sijoitetuista 13–17-vuotiaista lapsista joka toinen on nuorisopsykiatrian asiakas ja lähes kahdella kolmesta koulukotiin sijoitetuista lapsesta on psykiatrinen diagnoosi. ([THL](#)).

*Joka toinen
13–17 vuotiaista
sijoitetuista
lapsista on
nuorisopsykiatrian
asiakas*

LASTENSUOJELU EI PYSTY VASTAAMAAN MIELENTERVEYSPALVELUIDEN PUUTTEISIIN

Lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä lastensuojelun yhdyspintojen ongelmat eivät ole uusia, mutta tilanne on kymmenen vuoden sisällä pahentunut (Kuntaliitto). Mielenterveyspalveluiden puute on johtanut liian usein lastensuojelun asiakkuuteen ja pahimmillaan kodin ulkopuoliseen sijoitukseen (Lapsiasiavaltuutettu). Lasten ja perheiden näkökulmasta tilanne on kohtuuton: tilanne ehtii kriisiytyä ennen kuin apua saadaan, mikä johtaa lastensuojelun tukitoimien tarpeeseen.

Kodin ulkopuolelle sijoittaminen ei ole riittävä toimenpide tilanteessa, joissa lapsi tai nuori tarvitsee mielenterveys- tai päihdepalveluita. Sijaishuoltoa on kuvattu jopa B-luokan mielisairaalan (Iltalehti, Kuntaliitto). Lastensuojelun asiakkaana olevilla lapsilla ja nuorilla on oikeus erikoissairaanhoidon tukeen (Aluehallintovirasto). Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän (Sosiaali- ja terveysministeriö) ehdotusten eteneminen lainsäädännöksi asti on tärkeää. Ylisektorista työtä on kehitettävä sekä lastensuojelun ja psykiatrian osaamista yhdistettävä niin, että kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset saavat tarvitsemaansa tukea. Palveluiden aukkoja, kuten päihdepsykiatrista tukea, tulee vahvistaa.

KRIISIT OVAT PAHENTANEET TILANNETTA ENTISESTÄÄN

Tilanne lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuudessa on ollut räjähdysherkkä jo pitkään, ja koronapandemia on entisestään lisännyt palveluvajetta. Erityisen vakava tilanne on lastensuojelun asiakkaina olevien lasten kohdalla. Kunnissa arvioidaan, että pandemian aikana lastensuojelun asiakkaana olevien lasten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet ja haasteet saada tarvitsemiaan lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluita ovat kasvaneet (THL). Myös Venäjän hyökkäys Ukrainaan kuormittaa lasten ja nuorten mielenterveyttä ja turvallisuuden tunnetta.

Terveydenhuoltolain mukaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa hoito tulee antaa kolmen kuukauden kuluessa hoidontarpeen toteamisesta. Tällä hetkellä kuitenkin lapsista 31–50 % joutuu odottamaan hoitoa yli kolme kuukautta, nuorista 21–66 % (THL).

Kasvavaan hoidontarpeeseen ei pystytä vastaamaan myöskään matalamman kynnyksen palveluissa. Suomessa on ainutlaatuinen kouluterveydenhuolto, mutta oppilaat eivät saa tarvitsemaansa tukea riittävän nopeasti. Koulupsykologille pääsyä joutuu odottamaan pahimmillaan yli vuoden (Yle). Neuvolapsykologin palveluihin saatetaan jonottaa kuukausia (Helsingin Sanomat). Koronapandemia heikensi kouluterveydenhuollon palveluja, ja ne eivät ole palanneet entiselleen ("Pahin syksy ikinä" Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronasyksynä 2020). Huolena on, että kaikkia hoitoa tarvitsevia ei edes pystytä saavuttamaan ja ohjaamaan erikoissairaanhoidon.

*Mielenterveys-
palveluiden
puute on johtanut
lastensuojelun
asiakkuuteen
ja sijoitukseen.*

Lapsista
31–50 %

joutuu odottamaan
mielenterveyspalveluihin
pääsyä yli kolme kuukautta.

Nuorista
21–66 %

LASTEN JA PERHEIDEN SAAMAA MIELENTERVEYDEN TUKEA TULEE KEHITTÄÄ:

- Lastensuojelun asiakkuudessa olevat lapset eivät saa jäädä mielenterveyspalveluiden väliinputoajiksi. Lastensuojelun ja mielenterveyspalveluiden yhteistyön kehittäminen on välttämätöntä, jotta lapsi ja perhe saavat oikeanlaista apua.
 - Lastensuojelun ja psykiatrian välistä yhteistyötä tulee tiivistää ja hyviä toimintamalleja levittää laajemmalle ([Duodecimlehti](#)). Lastensuojelun ja mielenterveyspalveluiden välille on saatava yhteinen arvio ja palveluiden suunnittelu.
 - Lasten, nuorten ja perheiden oma kokemus on otettava paremmin huomioon. Palveluita tulee kehittää yhdessä asiakkaiden kanssa.
- Erikoissairaanhoidon palveluiden saatavuus tulee turvata lastensuojelun asiakkaille
 - Sijoitettuna olevien psykiatrista hoitoa tarvitsevien nuorten osalta tulee kehittää vaikuttavia ja yhteistoiminnallisia tukimuotoja.
 - Jälkihuoltoon on sisällytettävä vahvemmin psykiatrisen tahon osaamista ja moniammatillisuutta. Jälkihuoltoon pääsyä mielenterveyspalveluiden piiriin tulee sujuvoittaa.
 - Nuorten orastava päihdeongelma ei saa olla esteenä psykiatrisen hoidon aloittamiselle. Päihde- ja mielenterveysongelmien yhtäaikainen hoitaminen on tärkeää.
 - Palveluiden toteutumisen seuranta on keskeistä ja tähän on resursoitava riittävästi mm. aluehallintoviranomaisten työhön.
- Matalan kynnyksen palveluissa tulee reagoida nopeasti lapsen hätään ja ennaltaehkäiseviin palveluihin tulee lisätä voimavaroja.
 - Koulun oppilashuollon palveluiden toteutumista tulee tehostaa kaikissa kunnissa. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolain](#) mukaan opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella koulupsykologin tai kuraattorin kanssa viikon sisällä yhteydenotosta, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana päivänä. Kouluterveydenhoitajan tulee olla tavoitettavissa päivittäin.
 - Tuen saantia pikkulapsivaiheessa on tehostettava ja esimerkiksi neuvolapsykologien resursseja lisättävä.
 - Varhaiskasvatuksessa on lisättävä mielenterveyttä vahvistavaa työtä, esimerkiksi palkkaamalla psykologeja muun henkilöstön rinnalle tai järjestämällä omat kuraattoripalvelut.

HUOM!

Lastensuojelun asiakkaina olevien lasten mielenterveyspalvelujen tulisi toimia erityisen hyvin, sillä traumaattisten kokemusten ja mielenterveyshäiriöiden välinen vahva ja pitkäkestoinen yhteys on kiistaton. Näiden lasten mielenterveyden systemaattinen seulonta, lastensuojelu- ja mielenterveystyöntekijöiden yhteinen arvio ja palvelujen suunnittelu voivat tehostaa mielenterveyspalvelujen saantia ja organisaatiotason yhteistyötä ja vaikuttavuutta. ([Duodecimlehti](#))

LISÄTIETOJA

Lastensuojelun Keskusliitto
toiminnanjohtaja
Ulla Siimes,
ulla.siimes@lsl.fi,
040 553 0981

Lastensuojelun Keskusliitto
erityisasiantuntija
Annukka Paasivirta,
annukka.paasivirta@lsl.fi,
040 647 2515